4-1202-2404/2964-сонли иқтисодийиш

Ўзбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

2024 йил 15 октябрь

Сирдарё тумани

Сирдарё туманлараро иктисодий судининг судьяси Х.Сулайманбекова раислигида, судья ёрдамчиси С.Сайданов котиблигида, даъвогар "GOLD WHEAT AGRO KLASTER" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Ўзбекистон Сирдарё Савдо-саноат палатаси вилоят бошқармасининг жавобгар "2020 OMAD SARI" MAS'ULIYATI CHEKLANGAN ЈАМІҮАТдан 273 937 028 сўм асосий қарз ва етказиб берилган махсулот учун ўзи тўлашдан рад этган сумманинг 15 фоизи микдорида 41 090 554 сўм жаримани ундириш тўғрисидаги даъво аризаси ва унга илова қилинган хужжатларни даъвогар вакиллари Н.Джуманов (07.08.2024 йилдаги 01-01/38-сонли ишончнома асосида), жавобгар рахбари 3.Кўндибаев "Агробанк" Сирдарё иштирокида АТБ филиали биносидабўлган очиқ сайёр суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни,

АНИКЛАДИ:

"GOLD WHEAT AGRO KLASTER" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда "даъвогар" деб юритилади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармаси (кейинги ўринларда "палата" деб юритилади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "2020 OMAD SARI" MAS'ULIYATI CHEKLANGAN JAMIYAT (кейинги матнларда "жавобгар" деб юритилади)дан 273 937 028 сўм асосий қарз ва етказиб берилган маҳсулот учун ўзи тўлашдан рад этган сумманинг 15 фоизи миқдорида 41 090 554 сўм жаримани ундиришни сўраган.

Суд муҳокамаси вақти ва жойи тўғрисида белгиланган тартибда хабардор қилинган палата вакили суд муҳокамасига келмади, ушбу ҳолатда суд ишни Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 170-моддасига асосан палата вакили иштирокисиз мавжуд ҳужжатлар асосида кўришни лозим топади

Суд мажлисида даъвогар вакили жавобгар томонидан шартномавий мажбурият лозим даражада бажарилмасдан қарздорлик вужудга келганлигини билдириб, даъво талабини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Суд муҳокамасида жавобгар вакили қонуний қарор қабул қилишни сўради.

Суд, ишда иштирок этувчи тарафларнинг тушунтиришларини тинглаб, ишдаги мавжуд хужжатларни ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъвогарнинг даъво аризасини қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа нормативҳуқуқий ҳужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси асосида ва уни ижро этиш юзасидан қабул қилинади. Бирорта қонун ёки бошқа норматив-хуқуқий хужжат Конституциянинг принцип ва нормаларига зид бўлиши мумкин эмас. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси 130-моддаси биринчи қисмига кўра, Ўзбекистон Республикасида одил судлов фақат суд томонидан амалга оширилади.

ФК 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси (кейинги матнларда "ФК" деб юритилади) 465-моддасининг биринчи қисмига контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда белгиланган бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

ФКнинг 449-моддасига кўра сотиб олувчи етказиб бериладиган товарлар ҳақини шартномада назарда тутилган ҳисоб-китоблар тартиби ва шаклига амал қилган ҳолда тўлайди. Агар тарафлар келишувида ҳисоб-китоблар тартиби ва шакли белгиланмаган бўлса, ҳисоб-китоблар тўлов топшириқномалари билан амалга оширилади.

Агар маҳсулот етказиб бериш шартномасида товарлар ҳақи олувчи (тўловчи) томонидан тўланиши назарда тутилган бўлса ва у ҳақ тўлашдан асоссиз бош тортса ёки товарлар ҳақини шартномада белгиланган муддатда тўламаган бўлса, етказиб берувчи сотиб олувчидан етказиб берилган товарлар ҳақини тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Иш ҳужжатларига кўра, тарафлар ўртасида 2023 йил 28 августда №1-сонли бошоқли дон харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилиб, унга кўра, жавобгар (етказиб берувчи) даъвогар (харидор)га 2024 йил ҳосилидан 84 тонна буғдой маҳсулоти мазкур шартномада шартлашилган муддатда топшириш, даъвогар (харидор) эса бу маҳсулотларни ҳабул ҳилиш ва улар учун ҳаҳ тўлаш мажбуриятини олган.

Шартноманинг 1.1-бандида "хўжалик" (жавобгар) "сотиб олувчи" (даъвогар)га 2024 йил ҳосилидан давлат стандарти бўйича маҳсулотни топшириш, сотиб олувчи эса хўжаликни ушбу шартномада белгиланган тартибда бошоқли дон уруғлиги билан таъминлаш ва маҳсулот ҳаҳини тўлаш мажбуриятини олган.

Шунингдек, даъвогар томонидан жавобгарга берилган маҳсулотлар учун учун юборилган электрон ҳисобварақ-фактура даъвогар томонидан эътирозсиз қабул қилинган.

Модомики, Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси 47-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, товарларни (хизматларни) реализация қилишда юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар, агар мазкур моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу товарларни

(хизматларни) сотиб олувчиларга ҳисобварақ-фактурани тақдим этиши шартлиги, ҳисобварақ-фактура қоида тариқасида, электрон ҳисобварақ-фактуранинг ахборот тизимига электрон шаклда расмийлаштирилиши белгилаб қўйилган.

Шартнома бўйича жавобгар даъвогарга 84 тонна буғдой маҳсулоти етказиб бериши керак бўлган ҳолда, 5,899 тонна буғдой маҳсулоти етказиб берилган. Етказиб берилган маҳсулот ҳиймати 16 899 408,01 сўмни ташкил этган.

Даъвогар даъво талабида кўра, жавобгарга 2024 йилда бошоқли дон махсулоти етиштириш учун жами 290 836 435,81 сўм миқдорида махсулотлар берилган ва хизматлар кўрсатилган, шундан банк хизмати учун 31 161 047 сўм фоиз чегириб қолинган деб ҳисоблаган. Бироқ муҳокама давомида жавобгардан банк кредит фоизлари учун 20 774 408 сўм маблағ чегириб қолинганлиги, жавобгарга жами 280 449 420,12 сўмлик маҳсулот берилган ва хизматлар кўрсатилганлиги аниқланди.

Даъвогар вакили маълумотнома-жадвал қилиб, жавобгардан 31 161 047 сўм эмас, 20 774 031,12 сўм банк фоизи ушлаб қолиниши кераклиги, 10 387 015,88 сўм ортиқча банк фоизи хисобланганлигини тасдиклади.

Хисоб-китобларга кўра, жавобгарга берилган уруғлик буғдой, минерал ўғит ва бошқа маҳсулотлар етказиб бериш ҳамда хизматлар кўрсатиш ҳисобидан даъвогар олдида 273 937 028 сўм эмас, 263 550 012 сўм қарздорлиги вужудга келган. Даъвогарнинг қопланмаган қарзни узиш тўғрисидаги талабномаси жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Даъво талабининг асослилиги ишдаги шартнома, жавобгар томонидан қабул қилинган электрон счёт-фактуралар, бир томонлама тарафлар ўртасида қарздорлик бўйича солиштирма далолатнома ва бошқа хужжатлар билан тасдиқланади.

Жавобгарга берилган пул маблағлари, минерал ўғит ва бошқа маҳсулотлар етказиб бериш ҳисобидан даъвогар олдида 270 062 404,81 сўм қарздорлиги счёт- фактуралар ва иш ҳужжатлари билан ўз исботини топади.

Юқоридагиларга асосан суд, даъвогарнинг жавобгардан 273 937 028 сўм асосий қарз ундириш тўғрисидаги даъво талабини 263 550 012 сўмга қаноатлантиришни, асосий қарздорликни ундириш талабининг қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

Бундан ташқари даъвогар жавобгардан етказиб берилган маҳсулот учун ўзи тўлаши рад этган ёки бош тортган сумманинг 15 фоизи миқдорида 41 090 554 сўм жарима ундиришни сўраган.

ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун ҳужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади, қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада

бажармаган қолларда тўлайдиган ва қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Даъвогар даъво аризасида жарима ундириш талабига "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хуқуқий базаси тўғрисида"ги Қонуни 32-моддаси асос сифатида кўрсатган ва судда ҳам даъвогар вакили томонидан ушбу асос келтирилган.

Мазкур Қонуннинг 32-моддасида товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини тўламаганлик ёки ўз вақтида тўламаганлик учун жавобгарлик чоралари белгиланган бўлиб, ушбу модданинг биринчи қисмига кўра, Тўлов талабномаси акцептини асоссиз равишда бутунлай ёки қисман рад этганлик, шунингдек ҳисоб-китобнинг бошқа шаклларида товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини тўлашдан бош тортганлик (банк муассасасига тўлов топшириқномасини тақдим этмаганлик, чек бермаганлик, аккредитивни тақдим этмаганлик ва ҳоказо) учун сотиб олувчи (буюртмачи) маҳсулот етказиб берувчига ўзи тўлашни рад этган ёки бош тортган сумманинг 15 фоизи миқдорида жарима тўлаши белгиланган.

Тарафлар ўзаро муносабатга киришилган шартномада сотиб олувчи даъвогар, маҳсулот етказиб берувчи жавобгар ҳисобланади. Сотиб олувчининг маҳсулот етказиб берувчига ўзи тўлашни рад этган ёки бош тортган сумманинг 15 фоизи миҳдорида жарима тўлаши белгиланган бўлса-да, даъвогар-сотиб олувчи жавобгардан асоссиз равишда юҳоридаги ҳонун нормаси асосида жарима ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал Кодексининг 68-моддаси биринчи, учинчи қисмига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган далилларни ишда иштирок этувчи бошқа шахслар олдида, агар ушбу Кодексда бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, суд мажлиси бошлангунига қадар ёки суд белгилаган муддат доирасида очиб бериши лозим.

Ишда иштирок этувчи шахслар фақат ишда иштирок этувчи бошқа шахслар олдиндан таништирилган далилларга асосланишга ҳақли.

Агар тараф суд томонидан талаб этилаётган далилни ўзида ушлаб турган ва суд сўрови билан белгиланган муддатда уни тақдим этмаётган бўлса, ундаги маълумотлар шу тараф манфаатларига қарши қаратилган деб тахмин қилинади ва у томонидан тан олинган деб ҳисобланади.

Қайд этилганларга асосан суд даъвогарнинг жавобгар ҳисобидан 41 090 554 сўм жарима ундириш тўғрисидаги даъво талабини асоссиз деб топиб қаноатлантиришдан рад этишни лозим топади.

Шу билан бирга суд, давлат божи ва почта харажати масаласини муҳокама қилиб, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси ҳамда 2020 йил 06 январдаги № 600-сонли "Давлат божи тўғрисидаги" Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова қилинган давлат божи ставкалари миқдорининг 2-банди талабига мувофиқ, даъвонинг қаноатлантирилган қисмига мутаносиб равишда 5 271 000,24

сўм давлат божини ва почта харажатини жавобгар зиммасига юклашни ва олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатини жавобгардан даъвогар фойдасига ундиришни, даъво талабининг қаноатлантириш рад этилган қисмига нисбатан 1 029 551,40 сўм давлат божи тўловини даъвогар зиммасига юклашни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 112, 113, 118, 176-180-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

"GOLD WHEAT AGRO KLASTER" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят ҳудудий бошқармасининг "2020 OMAD SARI" MAS'ULIYATI CHEKLANGAN JAMIYATдан 273 937 028 сўм асосий қарз ҳамда 41 090 554 сўм жаримани ундириш тўғрисидаги даъво аризаси қисман ҳаноатлантирилсин.

"2020 OMAD SARI" MAS'ULIYATI CHEKLANGAN JAMIYAT ҳисобидан даъвогар "GOLD WHEAT AGRO KLASTER" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 263 550 012 сўм асосий қарз ҳамда олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажати ундирилсин. Даъво талабининг қолган қисми ҳаноатлантиришдан рад этилсин.

- Республика бюджетига:

"2020 OMAD SARI" MAS'ULIYATI CHEKLANGAN JAMIYAT ҳисобидан 5 271 000,24 сўм давлат божи;

"GOLD WHEAT AGRO KLASTER" масъулияти чекланган жамиятидан 1 029 551,40 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақаси берилсин.

Хал қилув қароридан норози тараф шу суд орқали Сирдарё вилоят суди иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига бир ойлик муддатда апелляция, олти ойлик муддатда кассация тартибида шикоят беришга ҳақли.

Судья

Х.Сулайманбекова

